

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Адашевська Н.О., Войтенко О.В.

студенти,

Інститут педагогічної освіти

Науковий керівник: **Якименко С.І.**

доктор наук, професор,

Миколаївський національний університет

імені В.О. Сухомлинського

ПРОБЛЕМИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Система естетичного виховання, звичайно, не ізольована від інших складових частин цього процесу. Вона органічно пов'язана з ними, оскільки всебічний і гармонійний розвиток дитини виступає провідною ідеєю педагогіки. Гармонійне поєднання розумового і фізичного розвитку, моральної чистоти, естетичного ставлення до життя та мистецтва – умова формування цілісної особистості. Правильно здійснюваний естетичний розвиток завжди пов'язаний з удосконаленням багатьох якостей і рис дитини.

Так, у працях філософів Ю. Борева, І. Зязюн, В. Розумного та вчених соціологічного напрямку В. Потапчика, Ю. Фохт-Бабушкіна, О. Семашко та ін. естетичне виховання розглядається як засіб соціалізації молоді, залучення її до духовних цінностей суспільства. Проблеми формування у дітей естетичних ідеалів, потреб, ціннісних орієнтацій присвячені праці В. Бутенка, Н. Бутенко, Б. Лихачова, С. Мельничука, О. Рудницької, А. Щербо та ін.

Метою статті є дослідження шляхів естетичного виховання молодших школярів.

Завдання статті: розглянути роль мистецтва у естетичному вихованні молодших школярів.

Образотворча діяльність – основний шлях розвитку здібностей дітей, оскільки здібності проявляються в адекватній діяльності. Це той вид художньої творчості, в якому активність дитини приводить до відчутних результатів. На нашу думку, організація образотворчої

діяльності має поєднувати в собі творчу працю й задоволення, пізнання світу і гру, фантазію і точний розрахунок. Заняття з образотворчого мистецтва слід спрямувати на розвиток в учнів зорової пам'яті, спостережливості, просторової уяви, тонкої моторики пальців, уміння зосередитися, наполегливості у досягненні мети і, головне, відчутті ритму і гармонії.

Гарно впливає на активізацію образотворчої діяльності дитини організація постійних виставок дитячих робіт, які стимулюють потяг до мистецтва, сприяють естетичному розвитку учнів, залученню до образотворчої діяльності нових талантів.

Науковцями доведено, що досвід образотворчого мистецтва, набутий людиною в дитинстві, дає відчутні позитивні наслідки в дорослому житті. Творчість дитини в цій галузі дозволяє не тільки наповнити її повсякденну діяльність радістю, а й дати стрижневе розуміння сенсу життя.

Загальна мета всебічного і гармонійного виховання визначає і основні завдання естетичного виховання. Вони передбачають:

1. Систематичний розвиток естетичного сприймання естетичних почуттів і уявлень дітей. Вважаємо, що всі види мистецтва, краса природи, побуту сприяють розвитку естетично забарвленого сприймання. Воно завжди безпосередньо породжує естетичні переживання – емоційну чутливість, радість, хвилювання, захоплення, особливу зацікавленість.

2. Залучення дітей до діяльності в галузі мистецтва, виховання у них потреб і звичок посилено вносити елементи прекрасного в побут, природу, суспільні відносини.

3. Закладання початкових основ естетичного смаку.

4. Розвиток художньо-творчих здібностей дітей. Діяльність молодших школярів, пов'язана з мистецтвом, завжди повинна бути невимушеною, насиченою радісним сприйняттям, творчою уявою, ініціативою. Чим більше естетично розвинена дитина, тим міцніші її художні вміння та навички, тим повніша, цікавіша її творча діяльність.

Розглядаючи процес естетичного виховання, слід враховувати вікові особливості дитини. Адже різні вікові періоди вимагають від вихователів різні підходи. Б.Т. Ліхачов пише про молодший шкільний вік наступне: «Разом з тим незалежно від рівня самоусвідомлення дітей період дошкільного і молодшого шкільного віку є, мабуть, вирішальним з точки зору естетичного сприйняття та формування

морально-етичного ставлення до життя» [1, с. 35]. Сфера естетичного ставлення дитини дуже різноманітна і розфарбована у яскраві кольори, які проявляються у її світосприйнятті. Діти молодшого шкільного віку, як правило, вірять, що життя створене для радощів. Безпосередність відношення дитини до дійсності проявляється у її творчості. Відкриваючи світ як радісне, світле, повне яскравих кольорів, рухів, звуків ціле, як створене для здійснення її бажань, дитина ще не дуже глибоко проникає у сутність прекрасного. Як бачимо, основні морально-етичні якості особистості формуються у ранньому періоді дитинства і зберігаються у більш-менш незмінному вигляді на все життя, тобто ефективна художньо-естетична робота з виховання у молодшому шкільному віці впливає на формування світогляду, звичок, переконань.

Завдання образотворчого мистецтва й освіти – допомогти учням реалізувати свої творчі задатки. Формування культури і творчих здібностей у співпраці учня і вчителя знаходиться у прямій залежності від того, як вона організована. Зарегламентованість дій вчителя викликає закомплексованість у свідомості учня і навпаки – чим більше творчої свободи в діях учителя, тим ширше коло фантазії і творчих самостійних пошуків у його учнів.

Жодному вчителеві ще не вдалося передати своє розуміння смислу художнього твору учням. Учитель може повідомити учням про те, як сам сприймає і що при цьому відчуває або думає, але зрозуміти суть і сенс учень може лише сам, усвідомивши свої власні думки і почуття, а не думки і почуття вчителя. Отже, робота наша має бути спрямована на розробку таких технологій, які активізують самосприйняття та саморозвиток учнів.

Важливо навчити учнів, як мінімум, доводити до досконалості будь-яку репродуктивну діяльність, тобто відтворювати чи повторювати красиво те, що створено, задумано іншими (учителем, композитором, поетом, товаришами та ін.), і, як максимум, – створювати щось своє, нове, втілювати в ньому свої уявлення про красу.

Слід пам'ятати, що краса в діяльності починається не з результату, а з бажання йти до нього. Тому доцільно більше працювати над розвитком естетичного прагнення. Наявність його – важлива вимога довершеного, найбільш виразного виконання, творчої самореалізації особистості учня.

Естетична діяльність починається з емоційного збудження, естетичного переживання, яке переводиться в працю. Важливо так організувати роботу учня, щоб вона сама чи її результати збудили у нього позитивні почуття [2, с. 7].

Так, помітивши, що не всі учні в класі старанно виконують знайому пісню на уроці музики, учитель може використати такий прийом: поділити клас на дві групи – «акторів» і «критиків». «Актори» співають, а «критики» – оцінюють виконання. Це активізує виконавсько-творчу діяльність дітей, стимулюючи виразність, артистичність. Оцінюючи виконання товаришів, діти набувають навичок спостереження, аналізу, вчаться уважно слухати, порівнювати, узагальнювати, естетично переживати, підмічати красиве. В результаті байдужих до виконання не залишається. До того ж діти пропонують шляхи найбільш виразного виконання музичних творів.

Емоційно збуджує учнів і дух змагання («Хто краще виконає пісню – хлопчики чи дівчатка, учні першого чи другого ряду»? тощо).

Часто діти малюють вдома чи на уроці ілюстрації до прослуханої чи створеної ними музики. Кращі малюнки можна відібрати і помістити на виставку в кабінеті музики. Важливо, щоб на цю виставку періодично потрапляли кращі малюнки кожного учня. Це значною мірою стимулює учнів до активного сприймання музики, викликає бажання повніше відтворювати в малюнках власні почуття, настрої, процес спостереження за розвитком музики.

Велику роль у розвитку прагнення до краси відіграє знання того, що робота буде публічно оцінюватися, що вона цікава для вчителів, батьків, знайомих. Дитина повинна бачити певну мету, заради якої вона працюватиме, віддаючи всі сили. Відомо, як старанно і наполегливо вчать учні пісні до свята, усвідомивши, що мами дуже зрадіють, сприйнявши ці пісні як подарунок.

Отже, в основі естетичного виховання, як бачимо, лежить розвиток емоційної чутливості до прекрасного і негативного ставлення до потворного. Одне з головних завдань мистецтва як засобу естетичного виховання – стимулювання творчих здібностей, ініціативи, самостійності. Особливість педагогіки мистецтва в тому, що творчості навчити не можна. Можна лише створити умови для пробудження, активізації в учнів творчих імпульсів, для пізнання радості творення. Чим раніше розпочати таку роботу з дітьми, тим більше шансів, що творчі можливості учнів не згаснуть.

Список використаних джерел:

1. Естетичний досвід вчителя : теорія і практика : монографія / Н.І. Бутенко, І.А. Зязюн, М.П. Лещенко та ін. ; наук. ред. В.Г. Бутенко ; АПН України, Український НДІ естетич. освіти, Рівненський екон.-гуманіт. Ін.-т. – Херсон, 1997. – 214 с.
2. Шляхи формування естетичного досвіду молодших школярів : навчальна програма зі спецсемінару / Укл. Н. Пахальчук. – Вінниця : ВДПУ, 2008. – 54 с.
3. Рудницька О.П. Педагогіка : загальна та мистецька : навч. посіб. / О.П. Рудницька. – Тернопіль : Навчальна кн. – Богдан, 2005. – 360 с.
4. Шевченко Г.П. Эстетическое воспитание в школе: Учебн.-метод. пособие. – К.: Рад.шк., 1985. – С. 135-142.

Грицай О.В.

*учитель-методист, учитель географії,
Криворізька загальноосвітня школа № 114*

ВИКОРИСТАННЯ ЛІТЕРАТУРНИХ ДОДАТКІВ ЛУЇ БУССЕНАРА НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ

У науковій статті розкрито сутність сугестивного навчання. Під час цього навчання учні багато запам'ятовують через додаткову літературу. Основну роль тут відіграє психічна саморегуляція учня – це самонавіювання (аутосугестія). Учень сам, шляхом вольових зусиль, спонукає себе до діяльності. Тобто спрямовує себе в процес саморегуляції, в якому вирішальним вважається самоспостереження, самоаналіз і самооцінювання викликаних почуттів після прочитаного тексту.

Запропоновано використовувати текст художньої літератури на уроках географії, а саме: опис степу, опис полярної країни, опис північного полюсу і полярного круга, опис арктичної фауни та погодних умов.

Постановка проблеми: впродовж останніх десятиліть, в епоху науково – технічного прогресу, загальної павутини інформаційних технологій ми спостерігаємо різкий спад до читання художньої літератури. Саме тому я пропоную використовувати літературні додатки з творів Луї Буссенара на уроках географії. Вони ґрунтуються на використанні двох закономірностей людської пам'яті: